

De orthopedagoog als professional

Beroepscompetentieprofiel
basis-orthopedagoog

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Hoofdstuk 1: Afbakening	7
1.1 De beroepsgroep	7
1.2 Beroepsregistratie	8
1.3 Beroepscode en tuchtrecht	8
1.4 Bekwaamheid en bevoegdheid	8
1.5 Werkwijze totstandkoming BCP basis-orthopedagoog	9
Hoofdstuk 2: Positionering van de orthopedagogiek	11
2.1 De orthopedagogiek	11
2.2 Kerntaken en doelgroepen	12
2.3 Onderscheidenheid met aanpalende beroepen	12
2.4 Werkdomeinen	13
2.4.1 Jeugdhulp	14
2.4.2 Wijkteams	14
2.4.3 Onderwijs	14
2.4.4 Gehandicaptenzorg	14
2.4.5 GGZ	15
2.4.6 Ouderenzorg	15
Hoofdstuk 3: Beroepscompetentieprofiel basis-orthopedagoog	17
3.1 Uitgangspunten	17
3.2 Definitie van competenties	18
3.3 CanMeds model	19
3.4 Competenties	21
3.5 Kenmerkende beroepssituaties	24
Appendix 1: Begrippenlijst	27
Appendix 2: Bronnen/literatuur	28

Voorwoord

Basis-orthopedagogen vragen al enige tijd om een eigen beroepscompetentieprofiel. De NVO herkent deze behoefte en ontwikkelde daarom samen met orthopedagogen, universiteiten en werkgevers dit beroepscompetentieprofiel. Basis-orthopedagogen verdienen het om door collega's en leidinggevenden te worden gezien en gehoord. Daar kan dit beroepscompetentieprofiel aan bijdragen. Maar het belangrijkste is misschien wel dat het beroepscompetentieprofiel beschrijft wat basis-orthopedagogen van zichzelf mogen verwachten. En dat is heel wat!

Het beroep orthopedagoog is een betekenisvol en 'rijk' beroep: een beroep dat zich richt op de opvoedings- en ontwikkelingsrelatie tussen de (beroeps)opvoeder en degene die zich ontwikkelt en ontplooit. Dié relatie brengen orthopedagogen in kaart, over dié relatie adviseren zij en dié relatie grijpen zij aan voor begeleiding.

In tal van domeinen is de opvoedings- en ontwikkelingsrelatie cruciaal voor een gezonde en veilige ontwikkeling: in het onderwijs, in de jeugdhulp, in de gehandicaptenzorg, de ouderenzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Het gaat nooit over één relatie; er zijn altijd meerdere personen als (beroeps)opvoeder betrokken en de kern van het beroep is om die relaties vanuit elk perspectief in kaart te brengen. Die analyse helpt om te bepalen wat de beste interventie in opvoedings- en ontwikkelingsvraagstukken is, of het nou om preventie gaat, om het zelf begeleiden of behandelen of om doorverwijzing.

De bagage om dit op al die domeinen te kunnen doen heeft de basis-orthopedagoog in zijn universitaire opleiding orthopedagogiek meegekregen. Na zijn studie beschikt de basis-orthopedagoog over de competenties die dit beroepscompetentieprofiel beschrijft. Het ijkpunt is dát wat van de orthopedagoog mag worden verwacht op het moment dat deze de opleiding heeft afgerond en de eerste jaren daarna als beginnend orthopedagoog. En hoewel we veel van deze orthopedagoog mogen verwachten, is het een belangrijke en gezamenlijke taak van beroepsgroep en werkgevers om deze jonge professionals goed te begeleiden in de beroepspraktijk, met werkbegeleiding, intervisie, supervisie en bijscholing. Het beroepscompetentieprofiel vormt ook de norm voor registratie in het NVO-Kwaliteitsregister basis-orthopedagoog.

In de praktijk bestaat er veel variatie tussen basis-orthopedagogen: er zijn basis-orthopedagogen die net van de universiteit komen en zich voor het eerst op de arbeidsmarkt begeven, er zijn basis-orthopedagogen die eerst een andere opleiding hebben gedaan, zoals een hbo-opleiding en er zijn basis-orthopedagogen die al meer dan 20 jaar werkervaring hebben en zich, door hun complexer wordende taken en door passende deskundigheidsbevordering al die tijd zijn blijven ontwikkelen. Ook vervullen basis-orthopedagogen de meest uiteenlopende functies in verschillende werkdomeinen. Het is een uitdaging om de variatie in basis-orthopedagogen in één profiel te vatten. We hopen en verwachten dat dit profiel een houvast biedt voor de net afgestudeerde orthopedagoog, een erkenning is voor de orthopedagoog met een aantal jaren werkervaring én een herkenbare basis is voor de ervaren orthopedagoog.

Jim Bijlstra
Voorzitter NVO

“ De kracht van de orthopedagoog zit hem in de positionering in een systeem. Je moet het spel met de verschillende actoren goed kunnen doorgronden. ”

Hoofdstuk 1 Afbakening

In dit hoofdstuk wordt beschreven voor wie dit beroepscompetentieprofiel is geschreven, wie er tot de beroepsgroep behoren en hoe het beroepscompetentieprofiel tot stand is gekomen.

1.1 De beroepsgroep

Dit beroepscompetentieprofiel basis-orthopedagoog (BCP-BO) geeft een beschrijving van de kennis, vaardigheden en attitude van een basis-orthopedagoog. Deze heeft een universitaire masteropleiding pedagogische wetenschappen, met afstudeerrichting orthopedagogiek gevolgd. Binnen deze opleiding is hulpverlening binnen de problematische opvoedings- of ontwikkelingssituatie onderdeel van het curriculum. De werkzaamheden van deze afgestudeerde basis-orthopedagoog vormen het uitgangspunt van het BCP-BO.

We onderscheiden de orthopedagoog van de pedagoog, die eveneens een universitaire masteropleiding pedagogische wetenschappen heeft gevolgd, maar waarbij hulpverlening binnen de problematische opvoedings- of ontwikkelingssituatie géén onderdeel is van het curriculum. Daarnaast onderscheiden we de orthopedagoog van de hbo-pedagoog, die een praktijkgerichte bachelor of master heeft behaald. Tevens bestaat er onderscheid met de orthopedagoog-generalist. Deze heeft na het behalen van de universitaire master een tweejarige postmaster opleiding OG gevolgd en minimaal twee jaar gesuperviseerde werkervaring opgedaan. Voor de orthopedagoog-generalist bestaat een afzonderlijk beroepscompetentieprofiel¹.

1.2 Beroepsregistratie

Op basis van het universitaire master diploma pedagogische wetenschappen in de richting orthopedagogiek kan de NVO-registratie basis-orthopedagoog worden verkregen. Een basis-orthopedagoog toont met herregistratie elke vijf jaar aan dat deze zijn vak bij heeft gehouden door middel van werkervaring, bij- en nascholing en reflectie.

Beroepsregistratie is voor de NVO een belangrijk instrument om (blijvende) beroepsontwikkeling te stimuleren en te borgen, met als achterliggend doel bij te dragen aan de kwaliteit van zorg- en hulpverlening door vakbekwame professionals.

De NVO beheert een privaatrechtelijk kwaliteitsregister dat geldt voor alle werkdomeinen waar orthopedagogen werken. De NVO kent een register voor de basis-orthopedagoog op universitair masterniveau en een register voor de OG op postmasterniveau. Daarnaast bestaan er wettelijke erkende registraties, zoals registratie in het BIG-register en registratie bij de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) voor de orthopedagogen die werkzaam zijn in de jeugdhulp.

1.3 Beroepscode en tuchtrecht

Voor de basis-orthopedagoog geldt de beroepscode van de NVO. De beroepscode van de NVO is de leidraad voor het beroepsmatig handelen van academisch geschoolde (ortho)pedagogen en onderwijkskundigen. De code bevat de kwalitatieve, morele en ethische regels die bij de beroepsuitoefening van belang zijn. De code bevat zowel concrete regels als algemene uitgangspunten, waarin de geest van 'de goede beroepsuitoefening' is samengevat. Het doel van de beroepscode is het garanderen van de kwaliteit van de beroepsuitoefening². Daarnaast is de NVO-beroepscode de norm waaraan het College van Toezicht - en eventueel het College van Beroep - het handelen van de (ortho)pedagoog toetst, wanneer een cliënt, beroepsgenoot of andere belanghebbende een klacht tegen hem of haar indient^{3 4}.

1.4 Bekwaamheid en bevoegdheid

In de wet BIG en (tucht)rechtspraak wordt de term 'bevoegdheid' gebruikt voor de bevoegdheid van medische beroepen om voorbehouden handelingen te verrichten en/of daartoe opdracht te geven, zoals het voorschrijven van medicatie of snijden in een lichaam. De basis-orthopedagoog kent geen in de wet aangewezen voorbehouden handelingen, dit wil zeggen handelingen die alleen mogen worden uitgevoerd door een in de Wet BIG aangewezen hulpverlener. Ditzelfde geldt voor bijvoorbeeld de orthopedagoog-generalist, GZ-psychologen en psychotherapeuten, ook zij kennen geen voorbehouden handelingen⁵.

Omdat er geen voorbehouden handelingen zijn, geldt voor basis-orthopedagogen dat zij bevoegd zijn tot een bepaalde handeling als zij bekwaam zijn. Het beoordelen van deze bekwaamheid is uiteindelijk een verantwoordelijkheid van de basis-orthopedagoog zelf. Een basis-orthopedagoog moet altijd de afweging maken of deze voldoende kennis en kunde heeft om bepaalde werkzaamheden uit te voeren. De basis-orthopedagoog houdt hierbij de grenzen van zijn eigen vakbekwaamheid in acht en handelt daarbinnen. Met onder andere werkervaring, bij- en nascholing en andere deskundigheidsbevorderende activiteiten, een persoonlijk portfolio, kan een basis-orthopedagoog de vakbekwaamheid aantonen. Meent de basis-orthopedagoog dat deze bekwaam is, dan is deze daarmee ook bevoegd. En andersom geldt: niet bekwaam dan ook niet bevoegd.

1.5 Werkwijze totstandkoming BCP basis-orthopedagoog

In de eerste fase is informatie verzameld aan de hand van interviews en literatuurstudie. Om zicht te krijgen op de dagelijkse werkzaamheden zijn interviews afgenomen bij orthopedagogen uit diverse werkvelden, zoals jeugdhulp, onderwijs, gehandicaptenzorg en wijkteams. Er is zowel met orthopedagogen in loondienst als orthopedagogen met een eigen praktijk gesproken. Ook zijn hoogleraren van de universiteiten van Groningen, Leiden, Amsterdam en Utrecht geïnterviewd over hun beeld van de beroepspraktijk en de eindtermen van de opleidingen. Daarnaast zijn er verschillende bronnen geïnventariseerd en bestudeerd, zoals de eindtermen van de universitaire masteropleidingen, andere beroepscompetentieprofielen, CAO's en wetenschappelijke literatuur. Er is een klankbordgroep gevormd met negen basis-orthopedagogen, die zichzelf hadden aangemeld naar aanleiding van een oproep via de NVO-nieuwsbrief. Deze groep vormde een goede afspiegeling van de verschillende werkvelden waarin orthopedagogen werkzaam zijn. Deze groep is meerdere keren geconsulteerd. Vervolgens is er een concepttekst opgesteld. Er is in verschillende fases feedback op de concepttekst verzameld vanuit de volgende groepen of instellingen:

- Universiteiten: kamer pedagogiek bestaande uit de onderwijsdirecteuren van de universiteiten, de commissie basis-orthopedagoog van de NVO, en een afvaardiging vanuit het convent hoogleraren orthopedagogiek.
- Orthopedagogen: de concepttekst is voor consultatie uitgezet bij diverse orthopedagogen, zowel startende- als meer ervaren orthopedagogen.
- Werkgevers: werkgevers vanuit diverse werkvelden hebben gereageerd op de concepttekst.

De definitieve tekst is vastgesteld door het bestuur en de ledenraad van de NVO.

“ Dat wat je individueel met een kind of volwassene doet, werkt alleen als je de context meeneemt. ”

Hoofdstuk 2 Positionering van de orthopedagogiek

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat kenmerkend is voor het beroep van orthopedagoog en de verschillen en overeenkomsten met aanpalende beroepen.

2.1 De orthopedagogiek

Binnen het domein van de orthopedagogiek vallen zowel kinderen en jongeren als volwassenen in een afhankelijkheidsrelatie, bijvoorbeeld volwassenen met een verstandelijke beperking of met psychische problematiek. Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap zijn belangrijke pijlers voor de beroepsuitoefening.

In het kinderrechtenverdrag wordt in 54 artikelen beschreven wat de rechten van het kind zijn, bijvoorbeeld het recht op onderdak en onderwijs. In art. 3 staat dat het belang van het kind voorop moet staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. Daar waar ouders niet in staat of in de gelegenheid zijn om tegemoet te komen aan deze rechten, is het de taak van de overheid om kinderen te ondersteunen⁶. Deze taak is breder dan alleen voor kinderen en jongeren onder de 18 jaar. De rechten van de mens met een beperking worden omschreven in het VN Gehandicaptenverdrag⁷. Inclusie, persoonlijke autonomie en volledige participatie voor mensen met een handicap vormen de uitgangspunten binnen dit verdrag.

Een orthopedagoog is actief op het gehele spectrum variërend van alledaagse opvoedings- en ontwikkelingsvraagstukken tot complexe opvoedings- en ontwikkelingssituaties.

De orthopedagogiek speelt een rol door de specifieke vraag voor haar rekening te nemen op welke wijze het functioneren en de ontwikkeling van het kind door én in de opvoeding en het onderwijs kunnen worden verbeterd en geoptimaliseerd (Luijk et al., 2019; van IJzendoorn & de Frankrijker, 2005)^{8,9}. Daarvoor heeft de orthopedagoog specifieke kennis over de bio-psycho-sociale aspecten en over de dynamiek en samenhang tussen interne en externe factoren die de ontwikkeling beïnvloeden. Bij het optimaliseren van ontwikkeling door opvoeding gaat het om het handelen op basis van kennis over de pedagogische relatie, opvoedingsdoelen, opvoedingswijzen en de pedagogische en maatschappelijke context (van IJzendoorn & de Frankrijker, 2005).

Hoogleraar orthopedagogiek Maretha de Jonge stelt in haar oratie dat het onderwerp van de orthopedagogiek niet het kind, de volwassene of de opvoeder is, maar de problematische opvoedingssituatie. Problematische opvoedingssituaties zijn omstandigheden die als perspectiefloos worden ervaren en waarin het zonder deskundige hulp niet lukt deze te veranderen. Problematische opvoedingssituaties kunnen zich op verschillende plaatsen voordoen, in alle situaties waarin kinderen, jongeren, of volwassenen die niet zelfstandig kunnen zijn, verkeren. Met opvoeders worden ook ouders, begeleiders, leerkrachten en alle andere opvoeders bedoeld die begeleiding bieden in leefgroepen, onderwijs, kinderopvang, begeleide woonvormen en andere opvoedingssituaties (de Jonge, 2018)¹⁰.

Recente ontwikkelingen in het maatschappelijke veld, zoals de invoering van de Jeugdwet en de Wet passend onderwijs maken dat de behoefte aan coördinatie en regie binnen de hulpverlening toeneemt. Juist in situaties waarin er sprake is van meerdere actoren is de orthopedagoog in staat om een coördinerende rol op zich te nemen. De orthopedagoog heeft kennis op academisch niveau over de ontwikkeling van een kind of volwassene in een afhankelijkheidsrelatie, kan deze kennis toepassen én betreft de omgevingsfactoren daarbij. Luijk et al. (2019) onderbouwen dit door te stellen dat de (ortho)pedagogiek een empirisch-normatieve, handelingsgerichte en integratieve wetenschap is, die het brede spectrum van de gedragswetenschappen verenigt.

2.2 Kerntaken en doelgroepen

In alle gevallen staat het belang van de cliënt en het cliëntsysteem centraal. Dat kan inhouden dat de orthopedagoog een problematische opvoedings- of ontwikkelingssituatie van een cliënt signaleert en daarop actie moet ondernemen. Daarbij schakelt de orthopedagoog de opvoeders, beroepsopvoeders en ketenpartners in en zoekt met hen naar een oplossing om vervolgens de beste methode van behandeling en hulpverlening voor te stellen. De orthopedagoog probeert het gedrag van de cliënt te begrijpen in het licht van die relaties, onderzoekt de beschermende en risicofactoren op al die niveaus en stemt daarop de hulpverlening af. Er wordt voldoende professionele afstand bewaard en de orthopedagoog bewaakt de grenzen binnen de hulpverleningsrelatie.

Bijdragen aan orthopedagogische diagnostiek, behandeling en begeleiding behoren tot de kerntaken van de basis- orthopedagoog. In de visie van de NVO zijn diagnose, begeleiding en behandeling erop gericht het kind, de jongere of de volwassenen in een afhankelijkheidsrelatie (weer) zo zelfredzaam mogelijk te maken en zo optimaal mogelijk deel uit te laten maken van de maatschappij. Diagnose en indicatiestelling zijn randvoorwaarden om te bepalen wat een realistisch doel is en welke hulpverlening of begeleiding in een specifieke situatie het best passend is. Daarnaast betekent kennis van diagnose en indicatiestelling ook het interpreteren van diagnoses die door anderen zijn gesteld en op basis daarvan te besluiten tot een passende interventie. De net afgestudeerde basis-orthopedagoog beschikt weliswaar over kennis op academisch niveau, maar zal het toepassen hiervan vooral in de praktijk aanleren. Diagnostiek, behandeling en begeleiding zijn taken die bij een startende basis-orthopedagoog onder supervisie of werkbegeleiding plaatsvinden. Meestal is ook nog aanvullende, specifieke scholing nodig om hierin verder bekwaam te raken.

Een orthopedagoog werkt niet alleen direct met cliënten, maar vooral met opvoeders (ouders, verzorgers), beroepsopvoeders (leerkracht, groepsleider, pleegzorg) en ketenpartners (sociaal werkers, bestuurders, artsen, politie). Hierbinnen richt deze zich op het verbeteren en ondersteunen van het handelen van betrokkenen om het kind of de volwassene in een afhankelijkheidsrelatie optimale ontwikkelingskansen te bieden. De orthopedagoog hanteert een systematische en methodische aanpak, gebaseerd op wetenschappelijke evidentie en ingegeven door inzichten uit de orthopedagogiek en ontwikkelingspsychologie.

2.3 Onderscheidenheid met aanpalende beroepen

De basis-orthopedagoog werkt samen met andere professionals, zoals de orthopedagoog-generalist (OG), GZ-psycholoog, kinder- en jeugdpsycholoog, sociaal werker, hbo-pedagoog, psychotherapeut, huisarts, jeugdarts, AVG-art of psychiater. Het werk van deze professionals kent veel raakvlakken, maar ook een aantal verschillen. Het gemeenschappelijke zit in de aandacht voor de ontwikkeling van kinderen en volwassenen.

Echter, de orthopedagoog onderscheidt zich van andere professionals door zijn uitgesproken integrale benadering vanuit het cliëntsysteem. Hierbij werkt deze ontwikkelings- én opvoedingsgericht. De orthopedagoog denkt en handelt vanuit de opvoedings- en ontwikkelingsrelatie en daarmee vanuit de context (thuis, school, groep, wijk), in plaats van te denken vanuit het individu dat zich anders ontwikkelt. Orthopedagogen begeleiden de gehele context en kijken hoe zij ervoor kunnen zorgen dat dit kind of deze volwassene zich binnen en met behulp van die context optimaal kan ontwikkelen binnen zijn of haar mogelijkheden.

Een orthopedagoog is ook bij uitstek gericht op ketenrelaties en ketensamenwerking. In opvoedings- of ontwikkelingssituaties waarin meerdere professionals zijn betrokken, zal deze ook de coördinatie op zich nemen en/of streven naar interventies op organisatie of beleidsniveau.

Het onderscheid tussen een hbo-pedagoog en een universitair opgeleide orthopedagoog is de wetenschappelijke basis van een orthopedagoog. De orthopedagoog richt zich meer op wetenschappelijke kennis, het onderbouwen van het handelen, reflectie daarop, het beoordelen van onderzoek en het begeleiden/coachen van teams en collega's.

2.4 Werkdomein

Een orthopedagoog zet expertise op uiteenlopende werkdomeinen in. De orthopedagoog kan bijvoorbeeld werkzaam zijn in het onderwijs, de gehandicaptenzorg, de jeugdhulp, de geestelijke gezondheidszorg, een wijkteam of in de ouderenzorg. Daarnaast werken orthopedagogen ook in de jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang, in de forensische zorg of in ziekenhuizen. Sommige orthopedagogen werken binnen één van deze domeinen vanuit een eigen praktijk.

Hieronder zijn de domeinen waar de meeste orthopedagogen werkzaam zijn, beschreven. De rol en de functie die een orthopedagoog binnen deze domeinen én als verbinder tussen de verschillende domeinen kan hebben, is heel divers. Hieronder wordt een poging gedaan deze rollen zo compleet mogelijk te beschrijven. Echter, dit zal geen uitputtende beschrijving zijn.

Jeugdhulp
Wijkteams
Onderwijs
Gehandicaptenzorg
GGZ
Ouderenzorg

2.4.1 Jeugdhulp

Het begrip jeugdhulp is een verzamelnaam voor jeugdzorg, jeugdbescherming, jeugdreclassering, jeugd-ggz, jeugd-vb, voogdij instellingen en pleegzorg, zoals wordt omschreven in de Jeugdwet¹¹. De term jeugdhulp omvat alle vormen van hulp en ondersteuning (opvoedvragen, opvoedhulp, jeugd-lvb en jeugd-ggz) variërend van licht ambulant tot en met intensieve, zeer gespecialiseerde zorg in een al dan niet gesloten setting. Een orthopedagoog kan ondersteuning bieden bij opvoeden en opgroeien, bij het begeleiden van collega's en binnen het doen van diagnostisch onderzoek en het bijdragen aan hulpverlening en behandeling. Zo kan een orthopedagoog onder andere werkzaam zijn binnen een eigen praktijk die jeugdhulp biedt of als gedragswetenschapper binnen een instelling voor jeugdbescherming of jeugdreclassering, bij Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming, of werkzaam zijn bij een jeugdhulpaanbieder op het gebied van ambulante hulpverlening, dagbehandeling of een vorm van pleegzorg.

2.4.2 Wijkteams

Met de invoering van de Jeugdwet in 2015 is de jeugdhulp overgedragen naar de gemeenten. Daarmee zijn nieuwe functies ontstaan voor de orthopedagoog, zoals binnen wijkteams¹². Orthopedagogen spelen een belangrijke, vaak preventieve rol in het wijkteam óf in een expertpool die door het wijkteam geconsulteerd kan worden. Hier zet de orthopedagoog, aan de 'voorkant' van het stelsel, de expertise in om te bepalen of het gaat om een alledaagse opvoedingsvraag óf een situatie waarin meer intensieve zorg of begeleiding nodig is.

2.4.3 Onderwijs

De orthopedagoog die werkzaam is in (de begeleiding van) het basis- en voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs richt zich op kinderen en jongeren met leer-, gedrags- en ontwikkelingsproblemen. De orthopedagoog verricht taken op het gebied van diagnostiek, leerlingbegeleiding, ondersteuning van leerkrachten, schoolteams en schoolorganisaties. Een orthopedagoog ondersteunt bijvoorbeeld bij het verbeteren van het ontwikkel- en leerproces van een leerling, of adviseert opvoeders en leerkrachten over het ontwikkelingsperspectief van een kind en welke ondersteuning nodig is om dat te realiseren.

Door de invoering van de Wet passend onderwijs met ingang van augustus 2014 hebben scholen een zorgplicht. Dat houdt in dat scholen de plicht hebben om een passende onderwijsplek te vinden als kinderen extra ondersteuning nodig hebben. Scholen werken daartoe samen binnen samenwerkingsverbanden. Een samenwerkingsverband maakt afspraken over welke begeleiding de reguliere scholen bieden, welke leerlingen een plek krijgen in het speciaal onderwijs en over de verdeling van de ondersteuningsmiddelen. Er zijn orthopedagogen werkzaam bij deze samenwerkingsverbanden, bij schoolbesturen, regionale- of landelijke expertisecentra en vrijgevestigde praktijken, zoals huiswerkinstituten of praktijken voor dyslexie-begeleiding. Daarnaast kan een orthopedagoog ook werkzaam zijn in een andersoortige functie binnen het onderwijs; bijvoorbeeld als docent aan een hogeschool, een universiteit of een postmasteropleiding.

2.4.4 Gehandicaptenzorg

Mensen met een beperking moeten ten volle kansen hebben om mee te doen en zich te ontwikkelen. Dit uitgangspunt is ook terug te vinden in het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Om ervoor te zorgen dat mensen met beperkingen een zo gewoon mogelijk leven kunnen leiden, legt de gehandicaptenzorg verbanden met de maatschappelijke domeinen wonen, werk en leren. Orthopedagogen bieden in de gehandicaptenzorg hulp en ondersteuning aan mensen met een verstandelijke, lichamelijke, zintuiglijke of meervoudige beperking. Orthopedagogen doen dit door de inbreng van hun specifieke kennis en het ondersteunen van cliënten en hun familie, hun sociale netwerk en

van andere hulpverleners in het professionele netwerk. De ondersteuning vindt plaats zowel binnen gespecialiseerde afdelingen van zorgorganisaties als ambulante, bijvoorbeeld binnen gezin of pleeggezin, op school, werk, dagbesteding, vrije tijd, of bij kleinschalige woonvormen. De werkzaamheden van de orthopedagoog dragen bij aan een goede kwaliteit van bestaan en respectvolle bejegening, de ontwikkeling van identiteit en mogelijkheden tot zelfbepaling, de ontwikkeling van persoonlijke competenties en mogelijkheden, participatie in de samenleving en sociale netwerken.

Voor de orthopedagoog die werkzaam is in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking is ook een specifiek competentieprofiel beschikbaar¹³.

2.4.5 GGZ

Orthopedagogen zijn ook werkzaam binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). In de GGZ kan de orthopedagoog bij uitstek het opvoedings- en ontwikkelingsperspectief inbrengen in het meer medisch denken. De orthopedagoog heeft hier een toegevoegde waarde naast onder andere psychologen en psychiaters. Binnen de GGZ richt het werk van een orthopedagoog zich bijvoorbeeld op de cliënten die voor hun 18e jaar al in begeleiding zijn bij een orthopedagoog en deze begeleiding graag na hun 18e willen voortzetten, bij integrale behandeling van gezinnen: kinderen én als dat nodig is hun ouders, óf de cliënt waar naast GGZ-problematiek ook sprake is van een verstandelijke beperking. Bij het waarborgen van de continuïteit van begeleiding na het 18e levensjaar kan een orthopedagoog een belangrijke rol spelen.

2.4.6 Ouderenzorg

Een groeiend werkdomein voor orthopedagogen is dat van de ouderenzorg. Binnen de gehele gezondheidszorg is sprake van een paradigmashift; van 'verzorgen' naar 'zorgen dat mensen voor zichzelf zorgen'. Het uitgangspunt is preventie en gericht op welzijn in plaats van ziekte. Zorg vindt steeds meer gedecentraliseerd plaats en de orthopedagoog is de deskundige bij uitstek om cliënten ook na hun 18e levensjaar te (blijven) begeleiden. Zowel in algemene en preventieve zin als wanneer het gaat om interventies in meer complexe situaties. Ouderen belanden op latere leeftijd soms opnieuw in een afhankelijkheidsrelatie. Steeds vaker is er dan een orthopedagoog betrokken bij hen en degene die hen begeleiden (dat kunnen familieleden zijn, maar ook professionele verzorgers).

*“ Dit beroepscompetentieprofiel
geeft mij de erkenning als
basis-orthopedagoog voor mijn
vakbekwaamheid. ”*

Hoofdstuk 3

Beroepscompetentieprofiel basis-orthopedagoog

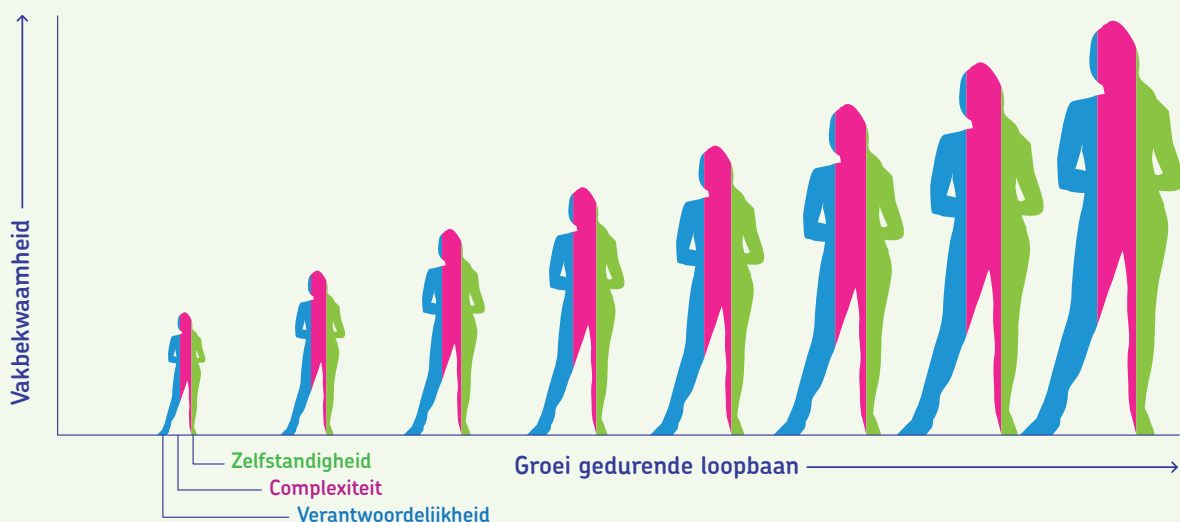
In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten nader toegelicht die als basis hebben gediend bij de ontwikkeling van dit beroepscompetentieprofiel.

3.1 Uitgangspunten

De omschrijving van de beroepscompetenties gaat uit van de kennis en vaardigheden van een startende orthopedagoog, die de universitaire master opleiding pedagogische wetenschappen met specialisatie orthopedagogiek heeft afgerond. Hiermee kan de orthopedagoog zich bij de NVO registreren als basis-orthopedagoog¹⁴. Na deze opleiding bestaat de mogelijkheid om een tweejarige postdoctorale opleiding tot orthopedagoog-generalist te volgen. De opleiding tot orthopedagoog-generalist kan direct na het behalen van de universitaire master worden gestart, maar meestal is er sprake van enige jaren werkervaring bij de start van de OG-opleiding.

Hoewel de algemene beroepscompetenties voor de orthopedagoog en voor de orthopedagoog-generalist vrijwel gelijk zijn, bestaan er verschillen in de complexiteit, verantwoordelijkheid en zelfstandigheid waarmee deze competenties ingevuld worden. De masteropleiding tot orthopedagoog leidt op tot een bekwaam beroepsbeoefenaar, met vele mogelijkheden tot specialisatie. In de praktijk ontstaan er grote verschillen in kennis en vaardigheden tussen basis-orthopedagogen door diversiteit in werkervaring, werkvelden waar orthopedagogen werkzaam zijn (geweest) en de mate van bij- en nascholing, inter- en supervisie die individuen opdoen. Deze verschillen in kennis en vaardigheden leiden ertoe dat er in de dagelijkse werkzaamheden verschillen ontstaan in de mate van verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en complexiteit van de hulpverleningssituatie.

Figuur 1: Groei gedurende loopbaan in vakbekwaamheid

In de praktijk bestaan er grote verschillen tussen de ene basis-orthopedagoog en de andere basis-orthopedagoog. Deze diversiteit is niet te vatten in één norm. Zoals hierboven beschreven gaan we in dit profiel uit van een startende basis-orthopedagoog.

In figuur 1 worden de ontwikkelingsmogelijkheden van de basis-orthopedagoog aangegeven. Gedurende de loopbaan groeit de basis-orthopedagoog op het gebied van complexiteit, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

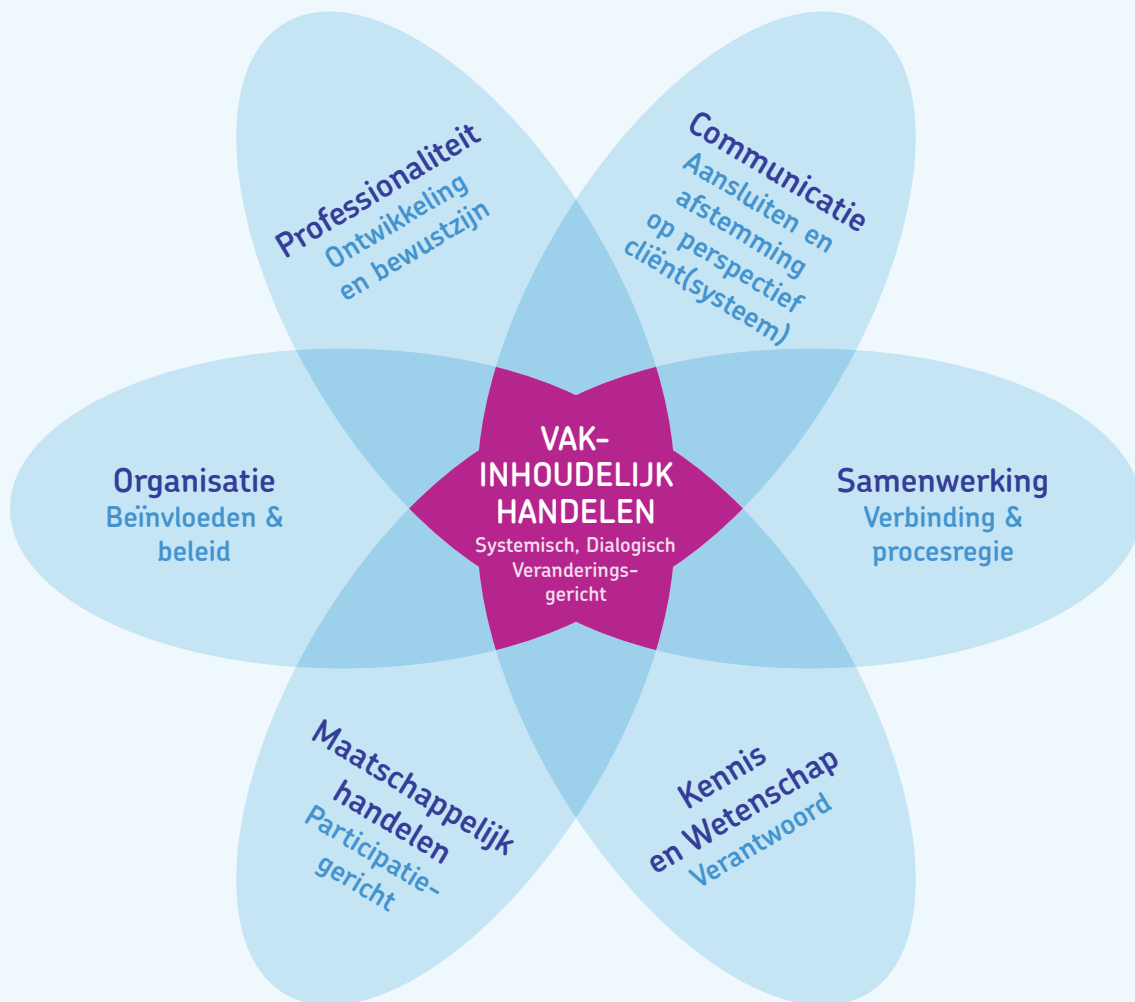
Om recht te doen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de basis-orthopedagoog gaat het BCP-BO uit van de basale vaardigheden van een basis-orthopedagoog; de algemene competenties waarover deze beschikt bij het verlaten van de universiteit. Elke individuele basis-orthopedagoog zal zich vervolgens ontwikkelen, waarbij de ene competentie sterker zichtbaar wordt dan de andere.

Er zijn vaardigheden waarover de net afgestudeerde orthopedagoog nog niet beschikt, maar die in de loop der tijd vaak wel een belangrijke component van de werkzaamheden zullen gaan uitmaken. Denk daarbij aan het begeleiden van teams, het coachen van andere professionals, coördinatie van hulpverleningsplannen, organisatiebeleid ontwikkelen en het zelfstandig uitvoeren van behandelingen.

De basis-orthopedagoog ontwikkelt zich door het volgen van opleidingen en werkt in eerste instantie onder supervisie of werkbegeleiding, totdat voldoende bekwaamheid is gewaarborgd. Naarmate meer werkervaring wordt opgedaan en scholing wordt gevolgd kan de complexiteit van de hulpvraag en zelfstandigheid in uitvoering van het werk toenemen. Dit beroepscompetentieprofiel kan voor de basis-orthopedagoog met jarenlange werkervaring dienen als basis. Door de werkervaring die deze orthopedagoog daarna in de praktijk heeft opgedaan en alle bij- en nascholing en intervisie die deze orthopedagoog heeft gevolgd kan de vakbekwaamheid aangetoond worden via een persoonlijk portfolio.

3.2 Definitie van competenties

Een competentie is het vermogen om in specifieke situaties die kennis, vaardigheden en attitude (beroepshouding) aan te wenden die noodzakelijk zijn om adequaat gedrag te vertonen. Met andere woorden: de beroepsbeoefenaar kan op het juiste moment de juiste vaardigheden en kennis toepassen en ook uitleggen waarom. Vermogen verwijst naar een combinatie van kennis, vaardigheden en houding. Het vermogen is medebepalend voor de mate waarin en de snelheid waarmee competenties worden verworven. Een competentie moet bovendien altijd worden beschouwd in een (beroeps)context. Dat is de specifieke situatie waarnaar wordt verwezen. Naast de combinatie van kennis, vaardigheden en houding is het 'aanwenden' van belang. 'Aanwenden' is het kunnen en willen toepassen; handelend optreden. Als kennis, vaardigheden, houding op de juiste manier worden aangewend, is er sprake van adequaat gedrag in een specifieke situatie.

Figuur 2: Canmeds voor basis-orthopedagoog

3.3 CanMeds model

Als basis voor het BCP voor de basis-orthopedagoog is het CanMeds model gebruikt. ("Royal college of physicians and surgeons of Canada, 1996). De term CanMeds komt van 'Canadian Medical Education Directives for Specialists' en bestaat als model sinds 1996. Dit model is ontstaan vanuit empirisch onderzoek, bij- en nascholing en de reguliere opleidingen. Hoewel het oorspronkelijk is ontwikkeld voor de medisch specialisten is het een algemeen bruikbaar kader. De competenties in het model worden voorgesteld als een bloem met het vakinhoudelijk handelen in het centrum. Voor de basis-orthopedagoog is dit vertaald naar orthopedagogisch handelen. De kern bestaat uit het orthopedagogisch handelen. De andere competenties: professionaliteit, communicatie, samenwerking, kennis en wetenschap, maatschappelijk handelen en organisatie liggen om het vakinhoudelijk handelen heen. Deze andere competenties vormen gelijkwaardige componenten in het BCP. Het model zet aan tot verbreding en verdieping van de professional en kan worden gebruikt om de eindtermen van opleidingen en deskundigheidsbevordering te bepalen. De zeven competenties zijn algemeen en gelden universeel. In onderstaand figuur is het model weergegeven ("Royal college of physicians and surgeons of Canada, 1996;," zie figuur 2). De competenties worden beschreven in hoofdstuk 3.4.

De begrippen uit het CanMeds model zijn: competentie en kerncompetenties. De competenties binnen het Canmeds model vertonen onderlinge samenhang en worden geoperationaliseerd in de vorm van kerncompetenties. Een kerncompetentie is waarneembaar gedrag of het resultaat van dat gedrag van de (aankomende) beroepsbeoefenaar. Een kerncompetentie wordt ook wel gedragsindicator genoemd.

Een competentie krijgt kleur en eigenheid door de context van het beroep en de omgeving waarin de competentie op van toepassing is. De verschillende competenties voor de basis-orthopedagoog worden als volgt omschreven:

- Vakinhoudelijk handelen (orthopedagogisch handelen): bijdragen aan diagnostisch onderzoek en bijdrage aan hulpverlening bij opvoeding, ontwikkeling en opgroeien vormt de kern van het beroep.
- Professionalisering: continue ontwikkeling en bewustzijn eigen grenzen van vakbekwaamheid.
- Maatschappelijk handelen: bevorderen van maatschappelijke participatie en integratie.
- Communicatie: aansluiten en afstemmen bij perspectief van de ander en verbinden met het eigen perspectief.
- Samenwerking: coördinatie op proces en verbinding.
- Organisatie: bijdragen aan beleid en organisatie vanuit inhoudelijke orthopedagogische expertise.
- Kennis en wetenschap: verantwoorde en onderbouwde methodieken inzetten.

3.4 Competenties

Competentie	Competentiebeschrijving	
1. Orthopedagogisch handelen	De basis-orthopedagoog levert een bijdrage aan doeltreffende, wetenschappelijke onderbouwde en ethisch verantwoorde orthopedagogische diagnostiek, begeleiding, behandeling en/of advisering van het cliënt(systeem), werkt multidisciplinair samen met collega's en ondersteunt professionals binnen het eigen werkveld.	
	De basis-orthopedagoog:	
	1.1	Levert een bijdrage aan het diagnostisch proces in een gestandaardiseerde en geprotocolleerde setting en/of onder supervisie.
	1.2	Draagt bij aan een integrale inhoudelijke afstemming van begeleidings- en behandelplannen.
	1.3	Gebruikt de uitkomsten van beeldvorming en diagnostiek om te bepalen en te onderbouwen welke vorm(en) van begeleiding, behandeling en advisering in aanmerking komen.
	1.4	Voert, onder supervisie, gestandaardiseerde en geprotocolleerde behandelingen uit.
1.5	Begeleidt het cliënt(systeem) op dialogische, systemische en veranderingsgerichte wijze.	
2. Professionaliteit	De basis-orthopedagoog stelt zich professioneel op binnen het beroep dat wordt uitgeoefend en de organisatie waarbinnen wordt gewerkt en verbetert het handelen op deelterreinen binnen het eigen werkveld op basis van nieuwe (wetenschappelijke) inzichten en kritische reflectie.	
	De basis-orthopedagoog:	
	2.1	Levert op een verbindende en betrokken wijze orthopedagogische zorg, met aandacht voor de integriteit van de zorgvrager.
	2.2	Vertoont adequaat professioneel gedrag volgens de NVO-beroepscode.
	2.3	Reflecteert op sterke en zwakke kanten in het eigen functioneren en geeft daardoor sturing aan het eigen leerproces.
	2.4	Neemt verantwoordelijkheid voor levenslange ontwikkeling als professional door intervisie, bij- en nascholing en van recente wetenschappelijke ontwikkelingen, nieuwe methodiek en vakliteratuur.
	2.5	Reflecteert op de invloed van eigen attitude, normen en waarden op het eigen orthopedagogisch handelen.
	2.6	Kent de grenzen van eigen competenties en handelt daarbinnen.

3.Communicatie		De basis-orthopedagoog communiceert met cliënt, betrokkenen en collega's, zowel (non)verbaal als schriftelijk, in een constructieve dialoog met als doel gezamenlijke besluitvorming over het hulpverleningsproces.
		De basis-orthopedagoog:
	3.1	Ontwikkelt en onderhoudt door middel van empathie, onvoorwaardelijke acceptatie van de cliënt en het geven van vertrouwen een goede hulpverleningsrelatie met zorgvragers.
	3.2	Verzamelt en integreert in samenwerking met het cliëntstelsel informatie over de hulpvraag van de zorgvrager, van degenen die bij zijn opvoeding en ontwikkeling betrokken zijn.
	3.3	Besprekt relevante informatie met de cliënten, degenen die bij zijn opvoeding en ontwikkeling betrokken zijn of andere zorgverleners om zo optimale zorg aan de zorgvrager te leveren, met inachtneming van de privacyregels en het begripsniveau van de gesprekspartner.
	3.4	Communiceert doeltreffend in woord en geschrift met andere zorgverleners over de aan hem toevertrouwde zorgvragers.
3.5	Kan binnen het eigen werkveld omgaan met diverse groepen van zorgvragers zoals kinderen, jeugdigen, volwassenen en ouderen en zorgvragers met verschillende zorginhoudelijke, juridische, culturele en sociaaleconomische achtergronden.	
4.Samenwerking		De basis-orthopedagoog werkt samen met het cliëntstelsel en heeft een coördinerende rol binnen het netwerk van betrokken collega's en ketenpartners om vanuit verschillende expertises hulp te bieden aan het cliëntstelsel.
		De basis-orthopedagoog:
	4.1	Levert op casusniveau op doeltreffende wijze een bijdrage aan multidisciplinaire teams binnen het eigen werkveld.
	4.2	Brengt vanuit een coördinerende-, dan wel teamrol de juiste actoren bij elkaar voor een optimale samenwerking in de keten waarbij rekening wordt gehouden met belangen, verantwoordelijkheid, eigenheid en kwaliteit.

5. Kennis en Wetenschap		De basis-orthopedagoog doet kennis op van wetenschappelijk onderzoek, volgt en beoordeelt structureel de ontwikkelingen binnen het eigen werkveld in de orthopedagogiek en vertaalt deze naar verbeteren van eigen handelen en dat van anderen.
		De basis-orthopedagoog:
	5.1	Kan bijdragen aan empirisch wetenschappelijk onderzoek binnen het eigen werkveld en de uitkomsten hanteerbaar maken voor de beroepspraktijk.
	5.2	Werkt systematisch en methodisch, gebaseerd op wetenschappelijke evidentie en stelt het handelen bij naar aanleiding van nieuwe inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen.
	5.3	Draagt bij aan de deskundigheidsbevordering van teams of collega's.
6. Maatschappelijk handelen		De basis-orthopedagoog volgt maatschappelijke ontwikkelingen, herkent de impact hiervan op de opvoedingssituatie en vertaalt dit naar verantwoorde preventie en hulpverlening in individueel en maatschappelijk opzicht.
		De basis-orthopedagoog:
	6.1	Volgt relevante wet- en regelgeving en vertaalt de impact hiervan naar verantwoorde preventie en hulpverlening.
	6.2	Betrekt de zorginhoudelijke, juridische, culturele en sociaaleconomische context van de zorgvrager en degenen die bij zijn opvoeding en ontwikkeling betrokken zijn bij het orthopedagogisch handelen.
7. Organisatie		De basis-orthopedagoog organiseert vanuit een orthopedagogische visie eigen taken en de verantwoordelijkheden en draagt bij aan de ontwikkeling van de organisatie voor een doeltreffende en doelmatige hulpverlening.
		De basis-orthopedagoog:
	7.1	Signaleert knelpunten in orthopedagogisch handelen en draagt bij aan beleidsadviezen binnen de organisatie.
	7.2	Vertaalt organisatiebeleid naar orthopedagogisch handelen.
	7.3	Draagt bij aan de effectiviteit en efficiëntie van de organisatie en geeft daarbij gevraagd en ongevraagd advies vanuit eigen expertise.
	7.4	Past de uitgangspunten van kwaliteitszorg, zijnde bewaking, bevordering en waarborging binnen de eigen werkprocessen, in de praktijk toe.

3.5 Kenmerkende beroepssituaties

Competenties zijn altijd contextgebonden activiteiten of taken. De activiteiten of taken die het beroep basis-orthopedagoog specifiek maken, zijn beschreven in kenmerkende beroepssituaties. Onder kenmerkende beroepssituaties worden verstaan situaties waarmee een beroepsbeoefenaar regelmatig te maken heeft, die van de beroepsbeoefenaar handelen vragen en die kenmerkend zijn voor het beroep (Fontys, 2005)¹⁵. Het gaat om een situatie:

- Die een beroep doet op het (geïntegreerd) toepassen van de voor de basis-orthopedagoog essentiële kennis, vaardigheden en attitude.
- Waarin elke basis-orthopedagoog geacht wordt adequaat te kunnen handelen.
- Die representatief is voor de kerntaken van het beroep.

Deze elementen geven aan dat kenmerkende beroepssituaties overstijgend zijn aan de competenties per competentiegebied. In een dergelijke beroepssituatie heeft de basis-orthopedagoog competenties vanuit meerdere gebieden nodig om optimaal te kunnen handelen. Welke situaties het meest voorkomen is afhankelijk van de werksetting en de specifieke werkzaamheden van de orthopedagoog.

De kenmerkende beroepssituaties

Hieronder staan zes kenmerkende beroepssituaties beschreven voor de basis-orthopedagoog. In figuur 3 wordt weergegeven op welke competenties een beroep wordt gedaan tijdens de betreffende kenmerkende beroepssituatie.

A. Coördineren van hulpverlening aan de cliënt (dialogisch)

Soms verloopt de opvoeding of ontwikkeling niet naar wens of is de veiligheid van een kind, jongere of volwassene in het geding. De basis-orthopedagoog heeft een coördinerende rol in het afstemmen van informatie van jeugd- en gezinsprofessionals en andere professionals zoals huisarts, leerkracht, groepsleider, enz. De basis-orthopedagoog analyseert en interpreteert de onderliggende dynamiek. De orthopedagoog draagt zorg voor een verantwoord besluitvormingsproces, waarbij er consensus nagestreefd wordt tussen de verschillende partijen en rekening wordt gehouden met de opvattingen van diverse partners. De informatie wordt afgestemd via een constructieve dialoog met het cliëntensysteem en de betrokkenen. Hierbij stelt de basis-orthopedagoog de wens van de cliënt ten aanzien van een verbetering van zijn hulpvraag centraal.

B. Hulpverlening aan de cliënt in de context van systeem en gezin (systemisch)

De basis-orthopedagoog analyseert en interpreteert onderliggende dynamiek bij problematiek binnen het gezin. Daarbij heeft de orthopedagoog oog en oor voor onderlinge percepties, belevingen en relaties. Een basis-orthopedagoog ziet gedrag met name als uitkomst van een interactie en in die zin als context specifiek en gebruikt alle informatie uit het systeem om te komen tot een hulpverleningsplan waarin risico- en protectieve factoren van zowel de cliënt als het systeem in acht worden genomen. Ook ziet de orthopedagoog toe op de uitvoering van het hulpverleningsplan voor zowel de cliënt als het cliëntensysteem.

C. Denken vanuit een dynamisch ontwikkelingsperspectief (veranderingsgericht)

De basis-orthopedagoog bekijkt gedrag vanuit het ontwikkelingsperspectief en in relatie tot de opvoedings- en ontwikkelcontext. De orthopedagoog is door bij- en nascholing op de hoogte van recente wetenschappelijke inzichten en houdt rekening met een lange termijn perspectief binnen het behandelplan van een cliënt aangaande diens ontwikkelmogelijkheden. Daarbij rekening houdend met de veranderwensen en -mogelijkheden van het cliëntensysteem.

D. Preventie van het ontstaan van orthopedagogische vraagstukken zowel op individueel niveau als binnen de bredere maatschappelijke context (participatiegericht)

De basis-orthopedagoog signaleert mogelijke bedreigingen voor de ontwikkeling van het kind, jongere of volwassene en draagt bij aan interventies die deze kunnen voorkomen. Hierbij maakt de basis-orthopedagoog afwegingen welke impact interventies hebben op de cliënt en het cliëntstelsel.

Preventie en vroegtijdige signalering van ontwikkelings- of opvoedingsproblematiek komt bijvoorbeeld voor in eerstelijns contacten met gezinnen of bijvoorbeeld in multidisciplinaire zorgteams bij gemeenten of in het onderwijs. In bredere maatschappelijke zin kan de basis-orthopedagoog bijdragen aan de ontwikkeling en uitvoering van preventieve pedagogische campagnes of programma's.

E. Begeleiden van (pedagogische) professionals (samenwerkend)

De basis-orthopedagoog begeleidt andere professionals in de eigen organisatie of de keten rond de hulpverlening van het cliënt(stelsel), zoals leerkrachten, groepsbegeleiders en pedagogisch medewerkers. De basis-orthopedagoog bespreekt de onderzoeksresultaten en de wijze van behandeling en ziet toe op de juiste uitvoering ervan. Hierbij is zowel de vakkennis en professionaliteit van de professional van belang, als ook de onderlinge afstemming tussen de betrokkenen in het cliëntstelsel. De basis-orthopedagoog ondersteunt andere professionals in het team en borgt samen de doelmatigheid en doeltreffendheid van het hulpverleningsproces.

F. Vertalen van wetenschappelijke kennis naar de beroepspraktijk en vice versa (verantwoord)

De basis-orthopedagoog volgt de ontwikkelingen in het eigen vakgebied door kennis te nemen van actueel wetenschappelijk onderzoek, dit onderzoek te beoordelen op kwaliteit en te vertalen naar de beroepspraktijk. De basis-orthopedagoog plaatst daarbij het eigen specialisme in een interdisciplinair verband en stelt visies, doelen en handelen bij indien nodig. De basis-orthopedagoog ziet het als zijn verantwoordelijkheid de opgedane kennis met collega's en beroepsgenoten te delen en kan bijdragen aan wetenschappelijk- en praktijkonderzoek.

Figuur 3: Verbindingsmatrix

Kenmerkende Beroepssituatie	Vakinhoudelijk handelen	Professionaliteit	Communicatie	Samenwerken	kennis en wetenschap	Maatschappelijk handelen	Organisatie
A. Coördineren van hulpverlening aan de cliënt	●		●	●			
B. Hulpverleners aan de cliënt in de context van systeem en gezin	●		●	●			
C. Denken vanuit een dynamisch ontwikkelingsperspectief	●	●			●		
D. Preventie van het ontstaan van orthopedagogische vraagstukken zowel op individueel niveau als binnen de bredere maatschappelijke context				●	●		●
E. Begeleiden van (pedagogische) professionals			●	●			●
F. Vertalen van wetenschappelijke kennis naar de beroepspraktijk en vice versa	●				●		●

Appendix 1 Begrippenlijst

Waar kind(eren) en jongere(n) staat, wordt ook de volwassene in een afhankelijkheidsrelatie bedoeld.

Waar ouders of opvoeders staat kan verzorgers gelezen worden.

Behandeling	Het doelgericht inzetten van een specifieke interventie gericht op het veranderen van gedragspatronen, het verbeteren van een gestagneerde ontwikkeling of het aanpakken van bepaalde klachten.
Begeleiding	Het doelgericht inzetten van een specifieke interventie gericht op het omgaan met ingrijpende levensgebeurtenissen, het bijdragen aan ontwikkelingstaken en het stabiliseren en het leren omgaan met een situatie.
Cliënt	Het kind, de jongere of de volwassene in een afhankelijkheidsrelatie voor wie de hulpverlening een verbetering van zelfredzaamheid, verantwoordelijk gedrag en participatie in de samenleving ten doel heeft.
CanMEDS	Canadian Medical Education Directives for Specialists
Competentie	Een competentie is het geheel van kennis, vaardigheden en attitude waaruit blijkt dat de professional vakbekwaam is voor het beroep dat de orthopedagoog uitoefent of een deel daarvan.
Diagnostisch onderzoek	De methodische beeldvorming en analyse van klachten en problemen van de cliënt met als doel advisering en probleemoplossing.
Hulpverlening	Het geïntegreerde geheel van diagnostiek, behandeling en begeleiding. Ook andere termen zoals ondersteuning en coaching zijn een vorm van hulpverlening.
KBS	Kenmerkende beroepssituatie; karakteristiek voor de werkzaamheden van de basis-orthopedagoog.
Basis-orthopedagoog	De basis-orthopedagoog is een academisch, op universitair masterniveau geschoolde professional in de orthopedagogiek. Een orthopedagoog levert vanuit wetenschappelijk onderzoek een bijdrage aan de verbetering, verandering en preventie van problemen en probleemsituaties bij kinderen, jongeren, volwassenen en hun ouders en andere betrokken opvoeders.
Orthopedagogiek	Orthopedagogiek is een specialisme binnen de pedagogische wetenschappen die zich richt op kinderen, jongeren en volwassenen én hun omgeving die zich in een problematische opvoedings- of ontwikkelingssituatie bevinden.
Systeem	Het geheel van personen dat betrokken is bij de ontwikkeling en opvoeding van de cliënt

Appendix 2 Bronnen/literatuur

1. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2014). Beroepscompetentieprofiel orthopedagoog generalist (OG). Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_NVO_website/Producten/2801-2/Beroepscompetentieprofiel_OG.pdf
2. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2017). Beroepscode van de NVO. Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Beroepscode/840-1/Beroepscode_web.pdf
3. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2019). Tuchtrect en de orthopedagoog. Gevonden op: https://www.nvo.nl/Download.aspx?File=8uRh-3CXZaljXPxr6c0owN__mvx9gDx0YZg8UD2DS3zqjtko9FGB-Prpgjtrhiu&Bestandsnaam=
4. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2018). Handreiking voorkomen en omgaan met klachten. Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_NVO_website/Producten/7705-1/Brochure_Hoe_voorkom_ik_klachten_web.pdf
5. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2018). Professionele verantwoordelijkheid, bekwaamheid en bevoegdheid. Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_NVO_website/Beroepscode-entuchtrect/7833-1/NVO_Professionele_verantwoordelijkheid_bekwaamheid_en_bevoegdheid_def.pdf
6. Verdrag Kinderrechten. Unicef. Gevonden op: <https://www.unicef.nl/over-unicef/kinderrechten>.
7. VN verdrag Handicap. Gevonden op: https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14#Verdrag_2.
8. Luijk, P.C.M. et al., 2019. Opgroeien in de complexe werkelijkheid. De unieke bijdrage van de pedagogiek in Nederland. Artikel Tijdschrift Pedagogiek. Gevonden op: https://ikkanhet.nl/wp-content/uploads/Luijk_etal_2019_position_paper.pdf
9. Van IJendoorn, M. H., Frankrijker, H. de, (2005). Pedagogiek in beeld. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
10. De Jonge, M. V., (2018). Waar spreken wij over? Oratie Universiteit Leiden. Gevonden op: <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/sociale-wetenschappen/oratie-de-jonge-totaal.pdf>.
11. Jeugdwet (2014). Gevonden op: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2019-07-01>
12. Movisie, Sociale (wijk)teams in beeld (2015). Gevonden op: <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Sociale-wijkteams-in-beeld%20%5BMOV-9164168-1.1%5D.pdf>.
13. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2018). Competentieprofiel van de orthopedagoog/psycholoog in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_NVO_website/Producten/8003-1/NVO-NIP_Compententieprofiel_ZMVB.pdf
14. Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. Registratiereglement. Gevonden op: https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_NVO_website/Registratie/8350-1/NVO_Registratiereglement_2019.pdf
15. Fontys (2005). Biloba op weg naar assessments. Notitie voor Fontys-medewerkers. Eindhoven: Fontys.

Geraadpleegde bronnen betreffende eindtermen universiteiten

- Course and examination regulations master's programme education and child studies, 1 sept 2018, Universiteit Leiden. Gevonden op: <https://www.organisatiegids.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/sociale-wetenschappen/pedagogische-wetenschappen/oer/oer-18-19-peda.-master2.pdf>
- Onderwijs- en Examenregeling (OER), Masteropleidingen en premasters, Erasmus School of Social and Behavioural Sciences 2018-2019. Gevonden op: https://www.eur.nl/sites/corporate/files/2019-07/NL_ESSB%20master%20en%20premaster%20OER%202018-2019.pdf
- Faculteit der Sociale Wetenschappen Master Pedagogische Wetenschappen, Onderwijs- en examenregeling 2018-2019, RuG. Gevonden op: <https://www.rug.nl/gmw/education/oer/onderwijs--en-examenreglementen-faculteit-gmw-%28oer%29-bijlage-opleidingen>
- Notitie Eindkwalificaties Orthopedagogiek, Beoogde kennis en kunde van studenten na de Master opleiding Orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen (RuG), 16 jan 2017. Gevonden op: [https://www.rug.nl/research/portal/en/activities/notitie-eindkwalificaties-orthopedagogiek-beoogde-kennis-en-kunde-van-studenten-na-de-master-opleiding-orthopedagogiek-aan-de-rijksuniversiteit-groningen-rug\(3c8758c7-7cef-4622-800d-961fc25c23eb\).html](https://www.rug.nl/research/portal/en/activities/notitie-eindkwalificaties-orthopedagogiek-beoogde-kennis-en-kunde-van-studenten-na-de-master-opleiding-orthopedagogiek-aan-de-rijksuniversiteit-groningen-rug(3c8758c7-7cef-4622-800d-961fc25c23eb).html)
- Onderwijs- en examenregeling 2016-2017, Masteropleiding pedagogische wetenschappen, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, VU Amsterdam. Gevonden op: https://www.vu.nl/nl/Images/vu_Study_m_pedagogische_wetenschappen_20-7-2017_tcm289-851289.pdf
- Education and Examination Regulations 2017-2018 of the Master's Degree Programmes, Universiteit Utrecht. Gevonden op: <https://students.uu.nl/en/files/fsw-masters-oer-engelstalig-2017-2018pdf>
- Faculteit der Sociale Wetenschappen Master Pedagogische Wetenschappen Onderwijs- en Examenregeling 2018- 2019, Radboud Universiteit. Gevonden op: <https://www.ru.nl/fsw/stip/facultaire-informatie/regelingen/onderwijs-examenregeling-oer/>
- Onderwijs- en Examenregeling (OER) 2018-2019 Master Pedagogische Wetenschappen, Universiteit van Amsterdam. Gevonden op: <https://student.uva.nl/mpw/content/az/onderwijs--en-examenregeling-oer/onderwijs--en-examenregeling-oer.html>

Colofon

Tekst

Rixt Koen

Malou van Lierop – Noten

Marlijn Snoeij – de Vries

Ontwerp & illustratie

Patrick Pluijlaar

Uitgave

Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO)

NVO-bureau
Catharijnesingel 47
3511 GC Utrecht

www.nvo.nl

nvo
nederlandse vereniging
van pedagogen en
onderwijskundigen